

Semnan University of Medical Sciences

KOOMESH

Journal of Semnan University of Medical Sciences

Volume 20, Issue 3 (Summer 2018), 417-602

ISSN: 1608-7046

Full text of all articles indexed in:

Scopus, Index Copernicus, SID, CABI (UK), EMRO, Iranmedex, Magiran, ISC, Embase

ارزیابی عملکرد اساتید راهنما از دیدگاه دانشجویان: یک مطالعه توصیفی-تحلیلی در دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی سمنان

مهشید بهرامی^۱ (B.Sc Student)، علیرضا دهدشتی^{۲*} (Ph.D)، میثم کرمی^۱ (B.Sc Student)

۱- کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

۲- مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۲/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱/۲۲

نویسنده مسئول، تلفن: ۰۹۱۲۲۱۱۳۷۸۳ - dehdashti@semums.ac.ir

چکیده

هدف: در مطالعات آموزشی به نقش راهنمایی و مشاوره دانشجویان در آموزش عالی به منظور اطمینان از موفقیت‌های آموزشی و تربیتی اشاره شده است. این مطالعه با هدف ارزیابی عملکرد اساتید راهنما از دیدگاه دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی سمنان در سال ۱۳۹۵ اجرا گردید.

مواد و روش‌ها: مطالعه حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی و طرح مطالعه مقطعی-زمانی بود. در این مطالعه تعداد ۱۶۲ نفر از دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی سمنان به روش سرشماری وارد مطالعه گردیدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه ۱۴ سؤالی استفاده شد که در آن به حیطه‌های مختلف و مورد انتظار از عملکرد اساتید راهنما اشاره شده است. یافته‌ها: دانشجویان "امضاء و کنترل فرم انتخاب واحد و سایر فرم‌ها" را جزء قوی‌ترین عمل‌کرد و "معرفی دانشجویان به واحدهای مربوطه برای رفع نیازهای وی" را جزء ضعیف‌ترین عمل‌کرد اساتید راهنما ارزیابی نمودند. بیش‌ترین علت مراجعه به استاد راهنما (۳۴٪) مشکلات تحصیلی و کم‌ترین علت مراجعه (۳۱٪) مشکلات روانی گزارش شد. دانشجویان عمل‌کرد استاد راهنما را ۲۴/۱٪ موارد خوب، ۶۷/۳٪ موارد متوسط و ۸/۶٪ موارد ضعیف ارزیابی نمودند. نتیجه‌گیری: این مطالعه نشان داد که بیش‌تر دانشجویان مورد پژوهش رضایت متوسطی از عملکرد اساتید راهنما داشته‌اند. افزایش جلسات مشاوره و راهنمایی دانشجویان می‌تواند در بهبود عملکرد اساتید راهنما مؤثر باشد. همچنین توصیه می‌گردد اساتید به امر راهنمایی و مشاوره به صورت یک حرفه تخصصی به آن بپردازند.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی دانشجویان، مشاوره، دانشگاه، دانشجویان

مقدمه

بسیاری از مطالعات در زمینه آموزش به طور مشترک بر این باورند که با توجه به گستردگی علوم، مشکلات اقتصادی-اجتماعی و پیچیدگی‌های که در مسیر موفقیت دانشجویان وجود دارد، دریافت کمک و راهنمایی مناسب از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است [۱]. استاد راهنما به عنوان اولین سطح ارتباطی دانشجو با سیستم آموزشی محسوب می‌گردد که می‌تواند نقش تأثیرگذاری در فراهم کردن زمینه‌های ارتقای علمی و رفع مشکلات آموزشی، فردی، اجتماعی، عاطفی و رفاهی دانشجویان داشته باشد [۲، ۳]. در مطالعات مختلف بر نقش و ضرورت جایگاه خطیر (استاد راهنما) در ارائه مشاوره و راهنمایی مطلوب دانشجویان جهت رشد حرفه‌ای آن‌ها تأکید شده است [۴، ۵].

در ادبیات تحقیق در آموزش تعاریف مختلفی از مشاوره و راهنمایی ارائه شده است. نخست آن‌که هدف از مشاوره کمک

به مردم بوده است، دوم مفهوم یادگیری و سوم رشد شخصیت فرد می‌باشد [۶]. در همین راستا Harrison معتقد است یک مشاور باید با تمام وجود سعی کند تا توانایی و قدرت تصمیم‌گیری صحیح را در داوطلب ایجاد نماید [۷]. مشاوره و راهنمایی به منزله یک فعالیت منظم و سازمان‌یافته، از سال ۱۹۰۸ میلادی در شهر بوستون ایالت متحده توسط فردی به نام فرانک پارسونز (Frank Parsons)، که به پدر راهنمایی حرفه‌ای مشهور است، آغاز شد [۸]. هم‌چنین در ایران موضوع راهنمایی و مشاوره و مقدمات آن بین سال‌های ۱۳۳۷-۱۳۵۰ شروع و رونق پیدا کرده است [۹]. طبق مطالعه انجام شده در یکی از کالج‌های ایالت متحده در سال ۲۰۰۶، دانشجویان اساتید راهنما را فردی آگاه به وظایف که همیشه هنگام نیاز در دسترس باشند معرفی نمودند [۱۰].

دانشجویان و مشغله کاری بیش از حد اساتید، نتایج درخشانی به بار نیاورده و چنانچه فعالیتی هم در این زمینه وجود داشته تنها کمک به انتخاب دروس، منحصر گردیده است [۲۲].

علی‌رغم نیاز به مشاوره متأسفانه دانشجویان اساتید مشاور را به عنوان منبع مطمئن و مرجع رفع نیازهای خود طی تحصیل نمی‌شناسند و توجه به نقش حیاتی اساتید راهنما و مشاوره در دانشگاه‌های علوم پزشکی کم‌رنگ است [۲۳]. از طرف دیگر تحقیقات انجام شده در خصوص مشکلات روانی، عاطفی، اجتماعی دانشجویان، اهمیت و ضرورت اقدام جدی و سازمان‌یافته‌ای را در انتخاب اساتید مشاور به منظور فائق آمدن بر مشکلات قابل پیشگیری و اکت تحصیلی ناشی از آن‌ها را مطرح می‌نماید [۲۴]. از آن‌چه گفته شد می‌توان چنین استنباط نمود که استاد راهنما در هدایت دانشجو در تمام طول تحصیلی نقش کلیدی داشته و در صورت برقراری ارتباط مطلوب بین استاد راهنما و دانشجو این نقش به بهترین نحو انجام خواهد شد.

امروزه در دانشگاه‌ها تلاش بر آن شده است که نقش اساتید راهنما برجسته شده و انتظار مؤسسات آموزش عالی از اساتید راهنما برای رسیدن به اهداف آموزشی قابل توجه است. با توجه به این‌که مطالعات در زمینه‌ی عمل‌کرد اساتید راهنما و عوامل مؤثر بر آن در رشته‌های مختلف دانشگاهی کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است، لذا این مطالعه با هدف ارزیابی عمل‌کرد اساتید راهنما از دیدگاه دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی سمنان اجرا گردید.

مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر یک مطالعه مقطعی از نوع توصیفی-تحلیلی بود که در نیم‌سال دوم سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ در دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی سمنان اجرا گردید. معیار ورود به مطالعه دانشجویان مشغول به تحصیل در رشته‌های بهداشت محیط، بهداشت حرفه‌ای و بهداشت عمومی بودند که بیش از یک ترم تحصیلی را سپری کرده باشند بوده است. هم‌چنین معیار خروج نمونه‌ها، عدم تمایل به شرکت در مطالعه و تکمیل کامل پرسش‌نامه توسط پاسخ‌دهندگان در نظر گرفته شد. در نهایت از مجموع ۱۷۸ دانشجوی واجد شرایط، ۱۶۲ دانشجو مورد بررسی قرار گرفتند.

جنبه‌های اخلاقی پژوهش حاضر با کد IR.SEMUMS.REC.1395.233 از سوی کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی سمنان مورد تأیید قرار گرفته است. پس از انجام هماهنگی‌های لازم با مسئولین آموزش، در ابتدای هر کلاس، پرسشگر با اجازه از اساتید، با ارائه توضیحات

دانشجویان همواره بر اهمیت امکان انتخاب اساتید راهنما توسط خود فراگیران تأکید نمودند، هم‌چنین بیان داشته‌اند که ارتباط مطلوب و توجه استاد راهنما به وضعیت آموزشی دانشجو در طول دوره تحصیلی می‌تواند موجب رضایتمندی و پیشگیری از مشکلات تحصیلی‌شان شود [۱۱]. نتایج مطالعات گویای آن است که مشاوره تحصیلی موجب توانمندی و کارایی بیش‌تر نظام آموزشی شده و منجر به کاهش افت تحصیلی و تقلیل مشکلات رفتاری دانشجویان می‌شود [۱۴-۱۲]. هم‌چنین دانشجویان انتظار دارند استاد راهنما به‌عنوان یک هماهنگ‌کننده، آگاهی و اطلاعات کافی در مورد برنامه درسی، مسائل آموزشی و خدمات شخصی، پزشکی و مشاوره‌ای داشته باشد [۱۵]. در همین راستا برابر شرح وظایف تعیین شده، راهنمایی و مشاوره دانشجویان جزئی از وظایف اعضاء هیئت علمی دانشگاه محسوب می‌گردد اما برنامه خاص آموزشی در جهت افزایش مهارت‌های آن‌ها در دانشگاه‌ها وجود ندارد [۱۶].

اولین ارزیابی فرآیند اساتید راهنما در سال ۱۹۹۴ در یکی از دانشکده‌های پزشکی انگلستان انجام گرفت، به‌طوری‌که تنها نیمی از دانشجویان مورد بررسی از این فرآیند رضایت کامل داشته‌اند. این رضایتمندی دانشجویان بیش‌تر در چهار چوب نظم در برگزاری و تعداد جلسات، تلاش فعالانه اساتید راهنما برای برگزاری جلسات مشاوره‌ای و شرکت دادن دانشجو در فعالیت‌های اجتماعی در کنار فعالیت‌های درسی و آموزشی بوده است [۱۷]. حدود نیمی از دانشجویان دانشکده روان‌شناسی دانشگاه سوت استرالیا مشاوره و راهنمایی اساتید را نامناسب ارزیابی نمودند [۱۸]. در این راستا نیز نتایج پژوهش در دانشگاه داندی (University of Dandee) کشور انگلستان بیانگر آن بود که عمل‌کرد استاد راهنما تنها در ۱۸/۴٪ از دانشجویان مثبت ارزیابی شده است [۱۹].

بدیهی است عدم راهنمایی و مشاوره ناکافی نه تنها دستیابی به اهداف آموزشی و مهارت‌های حرفه‌ای فراگیران را دچار اختلال می‌نماید بلکه زبان‌های جبران‌ناپذیر را از نظر تأمین نیروی انسانی واجد شرایط برای جامعه به همراه خواهد داشت [۲۰]. مطالعات نشان داده است که نخستین جلسات برگزار شده توسط استاد راهنما در موفقیت و کارآمد بودن جلسات مشاوره و ایجاد انگیزه در دانشجویان مهم بوده است، هم‌چنین بسیاری از دانشجویان عدم دسترسی به اساتید راهنما به ویژه برای جلسات حضوری را به‌عنوان یک مانع در برقراری ارتباط با استاد راهنما ذکر نموده‌اند [۲۱].

نظام استاد راهنما در دانشگاه‌های ایران به دلیل گرفتاری آموزشی، فقدان تخصص لازم، بی‌علاقه‌گی به رفع مشکلات

خوابگاه‌های دانشجویی، ۱۴۳ نفر (۸۸/۳٪) غیر بومی و ۱۳۸ نفر (۸۵/۲٪) دانشجویی مقطع کارشناسی پیوسته بودند. فراوانی دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی، ۴۰ نفر (۲۴/۷٪) بهداشت عمومی، ۵۶ نفر (۳۴/۶٪) بهداشت محیط و ۶۶ نفر (۴۰/۷٪) بهداشت حرفه‌ای بود. از لحاظ ترم تحصیلی، ۹۵ نفر (۵۸/۶٪) در ترم‌های دوم، سوم و چهارم و ۶۷ نفر (۴۱/۴٪) در ترم‌های ششم و هشتم مشغول به تحصیل بودند. بین سطح عملکرد اساتید راهنما با رشته تحصیلی دانشجویان ارتباط معنی‌داری دیده شد ($P=0/030$)، به طوری که نمرات عملکرد اساتید راهنما در گروه دانشجویان بهداشت محیط بالاتر و در رشته بهداشت عمومی پایین‌تر بود. هم‌چنین دانشجویان غیر بومی در مقایسه با دانشجویان بومی به طور معناداری از عملکرد اساتید راهنما رضایتمندی بیشتری داشتند ($P=0/029$).

مراجعه به استاد مشاور در طول ترم تحصیلی به‌طور میانگین $2/58 \pm 1/57$ و در محدوده ۹-۱ بار قرار داشت. زمان آشنایی با استاد مشاور را ۲۹٪ در روز معارفه، ۴۷/۵٪ از طریق آموزش، ۱۴/۸٪ از طریق مدیر گروه و ۸/۶٪ هم از طریق دوستان اعلام داشتند. دانشجویان بیش‌ترین علت مراجعه به استاد راهنما را به ترتیب (۳۴٪) مشکلات تحصیلی و (۲۵/۹٪) مشکلات آموزشی و کم‌ترین علت مراجعه را به ترتیب (۳/۷٪) مشکلات عاطفی و (۳/۱٪) مشکلات روانی عنوان نمودند. جدول ۱ سطح عملکرد اساتید راهنما را بر حسب علت مراجعه دانشجویان نشان می‌دهد.

جدول ۱. درصد فراوانی مطلق و نسبی دانشجویان در رابطه با نحوه پاسخگویی اساتید راهنما در حیطه‌های مختلف

موارد	مطلوب (%)	نسبتاً نامطلوب (%)	نامطلوب (%)
منابع علمی آموزشی	۷۸(۴۸/۱)	۳۴(۲۷/۱)	۴۰(۲۴/۶)
مشکلات تحصیلی	۵۳(۳۲/۷)	۳۹(۲۴/۱)	۷۰(۴۳/۲)
مشکلات اجتماعی	۲۹(۱۷/۹)	۷۸(۴۸/۱)	۵۵(۴۰)
مشکلات خانوادگی	۳۰(۱۸/۵)	۹۹(۶۱/۱)	۳۱(۱۹/۱)
مسائل عاطفی	۲۶(۱۶/۱)	۶۶(۴۰/۷)	۷۰(۴۳/۲)
مسائل روانی	۳۹(۲۴/۲)	۴۰(۲۴/۶)	۸۰(۵۱/۲)
مسائل بهداشتی-پزشکی	۱۹(۱۱/۸)	۲۴(۱۴/۸)	۱۱۹(۷۳/۴)
مشکلات رفاهی دانشگاه	۲۴(۱۴/۸)	۶۷(۴۱/۴)	۷۱(۴۳/۸)
ادامه تحصیل	۵۲(۳۲/۱)	۶۹(۴۲/۶)	۴۱(۲۵/۳)

بر اساس یافته‌های تحقیق میانگین دیدگاه دانشجویان در خصوص عملکرد استاد راهنما $23/29 \pm 5/77$ گزارش شد. هم‌چنین بیش‌ترین سطح عملکرد اساتید راهنما از دیدگاه دانشجویان به سطح عملکرد متوسط تعلق داشت (جدول ۲).

ضروری در مورد طرح، دانشجویان را توجیه نموده و سپس پرسش‌نامه‌ها را توزیع و بلافاصله پس از تکمیل جمع‌آوری گردید. هم‌چنین شرکت در مطالعه اختیاری و با رضایتمندی آگاهانه بوده است. در خصوص محرمانه بودن اطلاعات نیز به دانشجویان اطمینان خاطر داده شد.

پرسش‌نامه مورد استفاده در این مطالعه، برگرفته از پرسش‌نامه مورد استفاده در پژوهش آقای جبرائیلی و همکاران بوده است. محتوای پرسش‌نامه بر مبنای فعالیت‌ها و وظایف مورد انتظار از عملکرد اساتید راهنما تدوین شده است. قسمت نخست آن، مربوط به خصوصیات فردی واحدهای مورد مطالعه شامل سن، جنس، وضعیت تأهل، وضعیت بومی، محل سکونت، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی و ترم تحصیلی و سؤالاتی در زمینه (نحوه آشنایی با استاد راهنما، ضرورت حضور استاد راهنما، آگاهی از وظایف استاد راهنما، آگاهی در خصوص نحوه مشاوره، تشکیل پرونده و مشکلات افت تحصیلی) بوده است.

قسمت دوم پرسش‌نامه مشتمل بر ۱۴ سؤال مرتبط با دیدگاه دانشجویان نسبت به عملکرد اساتید راهنما بوده است [۲۵]. هر یک از سؤالات پرسش‌نامه مذکور بر اساس مقیاس سه درجه‌ای لیکرت (هرگز=۱، گاهی اوقات=۲، اغلب اوقات=۳) امتیازگذاری شده است. برای ارزیابی وضعیت دیدگاه دانشجویان نسبت به عملکرد اساتید راهنما میانگین نمره‌ای ۱۴ بیانگر دیدگاه ضعیف، ۲۸-۱۵ بیانگر دیدگاه متوسط و ۴۲-۲۹ بیانگر دیدگاه خوب تعیین گردید. پایایی پرسش‌نامه مورد پژوهش در مطالعه جبرائیلی و همکاران با آلفای کرونباخ ۰/۹۲ مورد سنجش قرار گرفته بود که مقدار قابل قبول برای تأیید پایایی آن است [۱۱].

به‌منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های آماری از آنالیز واریانس یک‌طرفه (برای متغیرهای بیش از دو گروه)، آزمون تی مستقل (برای متغیرهای دوگروهی) و آزمون هم‌بستگی پیرسون (برای متغیرهای کمی) بهره گرفته شد. هم‌چنین سطح معنی‌داری در این آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج

از مجموع ۱۶۲ دانشجوی مورد بررسی ۵۳ نفر (۳۲/۷٪) پسر و ۱۰۹ نفر (۶۷/۳٪) دختر بودند. میانگین و انحراف معیار سنی افراد شرکت‌کننده در مطالعه $21/72 \pm 3/61$ سال و در محدوده ۱۸-۳۸ سال قرار داشت. اکثریت دانشجویان مورد مطالعه ۱۲۹ نفر (۷۹/۶٪) مجرد، ۱۴۷ نفر (۹۰/۷٪) ساکن

واحدهای مربوطه برای رفع نیازهای وی " جزء ضعیف‌ترین عمل‌کرد اساتید راهنما از دیدگاه دانشجویان بوده است (جدول ۴).

جدول ۳. ارزیابی دانشجویان از عملکرد اساتید راهنما و ارتباط آماری با نمره کسب شده از عملکرد اساتید راهنما

P-value	تعداد (%)	سؤالات
		آشنای لازم با وظایف استاد راهنما
	۳۹(۲۴/۱)	بلی
۰/۱۳۳	۴۰(۲۴/۷)	تا حدودی
	۸۳(۵۱/۲)	خیر
		آگاهی لازم در خصوص مشاوره گرفتن
	۵۵(۳۳/۹)	بلی
۰/۳۹۴	۷۱(۴۳/۹)	تا حدودی
	۳۶(۲۲/۲)	خیر
		افت تحصیلی
	۴۰(۲۴/۷)	بلی
۰/۰۳۷	۵۹(۳۶/۴)	تا حدودی
	۶۳(۳۸/۹)	خیر
		پیگیری مشکلات توسط استاد راهنما
	۴۰(۲۴/۷)	خوب
۰/۲۰۳	۷۰(۴۳/۲)	متوسط
	۵۲(۳۲/۱)	ضعیف
		تشکیل پرونده مشاوره
	۲۵(۱۵/۴)	بلی
۰/۱۴۰	۱۳۷(۸۴/۶)	خیر
		ضرورت حضور استاد راهنما
	۲۷(۱۶/۷)	زیاد
۰/۱۰۵	۹۷(۵۹/۹)	متوسط
	۳۸(۲۳/۵)	کم

جدول ۲. ارزیابی کلی عملکرد اساتید راهنما از دیدگاه دانشجویان

عملکرد	تعداد	درصد	انحراف معیار ± میانگین
ضعیف	۱۴	۸/۶	۱۴/۱۵±۳/۴۰
متوسط	۱۰۹	۶۷/۳	۲۴/۵۵±۷/۶۱
خوب	۳۹	۲۴/۱	۳۴/۸۵±۶/۱۳
جمع	۱۶۲	۱۰۰	۲۳/۲۹±۵/۷۷

بر اساس اطلاعات جدول ۳، بیش از نیمی از دانشجویان با وظایف استاد راهنما آشنا نبودند (۵۱/۲٪). در همین راستا بیش از یک سوم (۳۳/۹٪) دانشجویان، آگاهی لازم در زمینه‌های مختلف مشاوره گرفتن را داشته‌اند. حدود یک چهارم (۲۴/۷٪) دانشجویان، دلیل افت تحصیلی خود را ناشی از عدم مشاوره کافی از سوی استاد راهنما عنوان نمودند. همچنین در این خصوص می‌توان به این موضوع اشاره نمود که در این گروه از دانشجویان، کم‌ترین میزان رضایتمندی از عمل‌کرد اساتید راهنما گزارش شده است (P=۰/۰۳۷). اکثریت دانشجویان در این تحقیق پیگیری مشکلاتشان را توسط استاد راهنما را متوسط (۴۳/۲٪) ارزیابی نمودند. همچنین تنها ۲۵ نفر (۱۵/۴٪) دانشجویان اعلام داشته‌اند که پرونده مشاوره‌ای نزد استاد راهنما تشکیل داده‌اند. اکثریت دانشجویان در پاسخ به این سؤال؛ چه اندازه حضور استاد راهنما در طول ترم تحصیلی ضروری می‌باشد، نظر متوسط (۵۹/۹٪) داشتند (جدول ۳).

در خصوص نحوه عمل‌کرد اساتید راهنما از دیدگاه دانشجویان نتایج نشان داد که "امضاء و کنترل فرم انتخاب واحد و سایر فرم‌ها" جزء قوی‌ترین و "معرفی دانشجو به

جدول ۴. توزیع فراوانی پاسخ دانشجویان دانشکده بهداشت علوم پزشکی سمنان نسبت به عملکرد اساتید راهنما از دیدگاه آن‌ها

ردیف	عملکرد اساتید راهنما از دیدگاه دانشجویان	هرگز (%)	گاهی مواقع (%)	اغلب اوقات (%)	انحراف معیار ± میانگین
۱	اعلام ساعت برنامه مشاوره	۶۸(۴۲)	۶۳(۳۸/۹)	۳۱(۱۹/۱)	۱/۷۷±۰/۷۴
۲	حضور استاد مشاور در ساعات اعلام شده	۷۶(۴۶/۹)	۶۱(۳۷/۷)	۲۵(۱۵/۴)	۱/۶۲±۰/۷۲
۳	برگزاری برنامه مشاوره به‌طور منظم	۷۵(۴۶/۳)	۶۵(۴۰/۱)	۲۲(۱۳/۶)	۱/۶۷±۰/۷۰
۴	صحبت استاد مشاور با دانشجو در مورد مقررات و ضوابط آموزش	۷۹(۴۸/۸)	۵۶(۳۴/۶)	۲۷(۱۶/۷)	۱/۶۷±۰/۷۴
۵	امضاء و کنترل فرم انتخاب واحد و سایر فرم‌ها	۵۷(۳۵/۲)	۷۷(۴۷/۵)	۲۸(۱۷/۳)	۱/۸۲±۰/۷۰
۶	معرفی دانشجو به واحدهای مربوطه برای رفع نیازهای وی	۹۶(۵۹/۳)	۵۵(۳۴)	۱۱(۶/۸)	۱/۴۷±۰/۶۲
۷	مشورت استاد مشاور با سایر کارشناسان در مورد مشکلات دانشجو	۸۸(۵۴/۳)	۵۰(۳۰/۹)	۲۴(۱۴/۸)	۱/۶۰±۰/۷۳
۸	نقد پیشرفت تحصیلی دانشجو	۷۹(۴۸/۸)	۵۶(۳۴/۶)	۲۷(۱۶/۷)	۱/۶۷±۰/۷۴
۹	نقد افت تحصیلی دانشجو	۵۱(۵۰)	۶۲(۳۸/۳)	۱۹(۱۱/۷)	۱/۶۱±۰/۷۰
۱۰	اقدام استاد مشاور در جهت تشویق دانشجویان به رفع نقاط ضعف تحصیلی	۹۳(۵۷/۴)	۴۹(۳۰/۲)	۲۰(۱۲/۳)	۱/۵۴±۰/۷۰
۱۱	بی‌اطلاعی استاد مشاور از مقررات آموزشی و ارجاع دانشجو به آموزش جهت کسب اطلاع	۸۴(۵۱/۹)	۶۲(۳۸/۳)	۱۶(۹/۹)	۱/۵۸±۰/۶۶
۱۲	امکان گرفتن مشاوره خارج از برنامه اعلام شده در مورد مشکلات غیر منتظره	۶۹(۴۲/۶)	۶۹(۴۲/۶)	۲۴(۱۴/۸)	۱/۷۲±۰/۷۶
۱۳	راهنمایی دانشجو در مورد مشکلات شخصی (غیر آموزشی)	۷۳(۴۵/۱)	۵۸(۳۵/۸)	۳۱(۱۹/۱)	۱/۷۴±۰/۷۶
۱۴	بررسی وضعیت تحصیلی دانشجو در پایان هر نیمسال	۶۳(۳۸/۹)	۸۵(۵۲/۵)	۱۴(۸/۶)	۱/۶۹±۰/۶۲

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که در بخش‌های پیشین در میان گذاشته شد، هدف مطالعه، ارزیابی عملکرد اساتید راهنما از دیدگاه دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی سمنان بود. دانشجویان در دوران فعالیت خود در دانشگاه‌ها با مشکلاتی از جمله دوری از خانواده، تغییر شرایط زندگی و غیره روبرو هستند و برای غلبه به این مشکلات و طی مسیر موفق در فعالیت حرفه‌ای و ایفای نقش در جامعه، نیازمند برنامه مدون از جانب اساتید مشاور دارند.

نمره عملکرد اساتید مشاور در دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی سمنان، از دیدگاه دانشجویان را می‌توان در حد متوسط ارزیابی نمود، به طوری که قریب به یک چهارم (۲۴/۱٪) دانشجویان مورد بررسی از عملکرد اساتید راهنما رضایت کافی داشته‌اند. مطالعات صورت گرفته در بین دانشجویان پزشکی اصفهان نشان از رضایتمندی بیش از ۲۵٪ دانشجویان از فرآیند اساتید راهنما حکایت داشته است [۲۶]. هم‌چنین در این راستا یافته‌های Schlosser بر روی ۱۶ دانشجوی دکتری روان‌شناسی در ایالت متحده، نتایج نشان داد که بیش از ۶۲٪ دانشجویان مورد بررسی از ارتباط با استاد مشاور راضی بودند [۲۷]، در حالی که نتایج یک مطالعه در دانشگاه سلطنتی انگلیس نشان داد که اکثریت دانشجویان از ارائه مشاوره و راهنمایی اساتید رضایت کافی ندارند [۲۸]. این تفاوت می‌تواند نشان‌دهنده فعالیت بیش‌تر اساتید راهنما، جهت اطلاع‌رسانی به دانشجویان در رابطه با زمینه‌های قابل مشاوره و نیز ناشی از تفاوت توقعات دانشجویان از عملکرد اساتید راهنما باشد. در همین راستا عوامل مختلفی از جمله مهارت، مشخصات مشاور و غیره می‌تواند عملکرد مشاوره و نتایج آن را تحت تأثیر قرار دهد که در زمینه مشاوره تحصیلی نیز می‌تواند صدق کند.

در مطالعه حاضر عملکرد اساتید راهنما تفاوت معنی‌داری بر حسب جنس دانشجو نداشت که نشان می‌دهد عملکرد اساتید راهنما تحت تأثیر جنس دانشجو نمی‌باشد و برخی از مطالعات از جمله بررسی هزاوه‌ای در دانشگاه علوم پزشکی همدان نیز موید همین مطلب می‌باشد [۲۹]. با این وجود، شکورنیا در پژوهش خود بیان می‌کند که دختران رضایت بیش‌تری نسبت به پسران از وضعیت موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی دارند [۳۰].

در مطالعه داودآبادی نمرات عملکرد اساتید مشاور در گروه دانشجویان رشته بهداشت محیط بالاتر و در رشته پزشکی پایین‌تر از سایر رشته‌ها بود [۳۱]. در این پژوهش نیز نمرات عملکرد اساتید راهنما به طور معناداری در گروه دانشجویان رشته بهداشت محیط بالاتر و در رشته بهداشت

عمومی پایین‌تر گزارش شد. شاید این اختلاف نظر، بین دانشجویان رشته تحصیلی ممکن است به این خاطر باشد که در رشته‌های بهداشت محیط و حرفه‌ای بیش از یک مقطع تحصیلی ارائه می‌گردد و در رشته بهداشت عمومی صرفاً شامل یک مقطع تحصیلی بوده که این امر می‌تواند در این زمینه تأثیرگذار باشد. از سوی دیگر میزان علاقه اساتید راهنما و دانشجویان رشته‌های مختلف نیز می‌تواند از دلایل متفاوت گزارش شدن عملکرد اساتید از دیدگاه دانشجویان باشد. به نظر می‌رسد مشخص کردن عوامل مؤثر بر این موضوع نیاز به بررسی‌های بیش‌تر و دقیق‌تری در این زمینه دارد.

در این مطالعه، دانشجویان غیر بومی، عملکرد اساتید راهنما را در اکثر موارد بهتر از بومی‌ها ارزیابی نمودند. احتمالاً دوری از خانواده، تنهایی و مشکلات ناشی از سکونت در خوابگاه‌های دانشجویی دلیل احساس نیاز بیش‌تر به کمک‌های فکری و مشاوره‌ای این گروه از دانشجویان می‌تواند تأییدکننده این موضوع باشد. این یافته با نتایج تحقیق داودآبادی و همکاران [۳۱] مشابه نبوده، ولی با نتایج برخی مطالعات مانند ادهمی و همکاران [۳۲] همخوانی دارد.

در این مطالعه، بیش از یک سوم (۳۳/۹٪) دانشجویان در ارتباط با زمینه‌های مختلف مشاوره از جانب اساتید راهنما، آگاهی لازم را داشته‌اند، در حالی که در مطالعه ادهمی و همکاران، تنها ۲۰/۷٪ دانشجویان در زمینه نوع خدمات قابل ارائه توسط اساتید مذکور آگاهی داشتند [۳۲]. این تفاوت می‌تواند نشان‌دهنده فعالیت بیش‌تر اساتید راهنما در این مطالعه، جهت اطلاع‌رسانی به دانشجویان در رابطه با زمینه‌های قابل مشاوره و نیز انگیزه و علاقه دانشجویان در این زمینه، از طرق مختلف باشد.

قریب به یک چهارم (۲۴/۷٪) دانشجویان در این تحقیق به دلیل عدم مشاوره کافی دچار افت تحصیلی شده‌اند، اما در مطالعه ادهمی و همکاران بیش از ۲۳٪ [۳۲] و در مطالعه مولانا و همکاران بیش از ۱۷٪ [۳۳] دانشجویان مورد پژوهش معتقد بودند که مشاوره ناکافی موجب افت تحصیلی آنان شده است. شاید از دلایل افت تحصیلی دانشجویان بتوان به بی‌رغبتی اساتید مشاور در خصوص نقد افت تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان اشاره نمود، به طوری که ۵۰٪ دانشجویان اذعان داشته‌اند که در خصوص افت تحصیلی‌شان، مشاوره‌ای از جانب اساتید راهنما دریافت نکردند.

دانشجویانی که تازه به آموزش عالی راه می‌یابند و از شهرها و روستاهای مختلف کشور وارد فضای فرهنگی گسترده و ویژه‌ای به نام دانشگاه می‌شوند با چالش‌های

رتبه‌های بعدی مربوط به مسائل شخصی، خانوادگی و شغلی بود [۳۵]. هم‌چنین مطالعه ربیعی و همکاران نشان داد که از نیازهای اساسی دانشجویان در خصوص راهنمایی و مشاوره در قدم اول حل مشکلات درسی و بعد از آن مشکلات ازدواج و شغلی می‌باشد [۳۶]. نتایج یک مطالعه در دانشگاه آنکارا نیز نشان داده است که مشکلات آموزشی، مسائل عاطفی-ارتباطی و مشکلات حرفه‌ای و شغلی مهم‌ترین نیازهای مشاوره‌ای می‌باشند [۳۷].

از آن‌جایی‌که، نتایج مطالعه حاضر بر مبنای داده‌های به دست آمده از دانشجویان رشته‌های بهداشت در یک دانشکده بوده است، بنابراین تعمیم آن به کل دانشجویان امکان‌پذیر نیست. توصیه می‌گردد در مطالعات آتی، دیدگاه دانشجویان رشته‌های مختلف و در دانشگاه‌های مختلف جمع‌آوری گردد تا بتوان ضمن شناسایی عوامل مؤثر نتایج را تعمیم داد. هم‌چنین، با توجه به این‌که متغیرهای مختلف دیگری نیز ممکن است برای ارزیابی عمل‌کرد اساتید استفاده شوند، می‌توان در مطالعات آتی از روش‌های کیفی استفاده نمود.

با توجه به جایگاه خطیر اساتید راهنما بایستی با شرکت دادن اساتید در کارگاه‌های آموزشی و بیان شرح وظایف آموزش بتوان موجبات افزایش سطح آگاهی اساتید راهنما را فراهم کرده تا امکان تداوم ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی گروهی به دانشجویان به‌طور مؤثرتری فراهم گردد [۳۸]. در کل دیدگاه دانشجویان در این تحقیق نسبت به عمل‌کرد اساتید راهنما چندان رضایت‌بخش نبوده است. این مسئله می‌تواند بیانگر این موضوع باشد که مشاوره اساتید راهنما بر اساس مصوبه شورای عالی برنامه‌ریزی نتوانسته است جایگاه رضایت‌بخشی را برای دانشجویان فراهم آورد. بی‌شک ارتقای سطح حرفه و مهارت اساتید راهنما در زمینه مشاوره می‌تواند موجب افزایش سطح رضایتمندی دانشجویان گردد. در نهایت اساتید راهنما بایستی به این موضوع توجه ویژه‌ای داشته باشند که به امر مشاوره و راهنمایی به صورت یک حرفه‌ی تخصصی به آن بپردازند.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از دانشگاه علوم پزشکی سمنان بابت حمایت مالی این طرح تحقیقاتی سپاس‌گزاری می‌شود. هم‌چنین از دانشجویانی که ما را در انجام این پژوهش یاری نمودند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

گونگون آموزشی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی روبرو می‌شوند [۳۴] که از این‌رو برای حل مشکلات خود به اساتید راهنما خود مراجعه می‌نمایند. در این خصوص پیگیری مشکلات دانشجویان توسط اساتید مشاور از اهمیت بالای برخوردار است. با این وجود در این مطالعه بیش از ۳۲٪ دانشجویان از پیگیری مشکلات‌شان توسط اساتید راهنما ناراضی بودند. به‌نظر می‌رسد تعداد زیاد گروه‌های تحت مشاوره برای هر استاد و عدم دسترسی به اساتید مذکور برای راهنمایی و مشاوره می‌تواند از علل زمینه‌ساز عدم رضایت دانشجویان از نحوه پیگیری مشکلات‌شان توسط اساتید راهنما باشد.

در بررسی نتایج به دست آمده، مشخص شد، ۵۹/۹٪ دانشجویان ضرورت حضور استاد راهنما را در طول ترم تحصیلی متوسط ارزیابی نمودند. این در حالی است که در برخی مطالعات بیش از ۷۰٪ دانشجویان بر ضرورت وجود اساتید راهنما در دانشگاه تأکید داشته‌اند [۲،۳۳]. به نظر می‌رسد می‌توان با تشکیل کارگاه‌ها یا جلسات ماهانه از سوی دانشگاه برای اساتید مشاور، سطح علمی آن‌ها را در این زمینه ارتقاء داد تا موجب افزایش رضایتمندی دانشجویان از اساتید راهنما شود. هم‌چنین اکثریت دانشجویان مورد تحقیق اظهار داشتند که اساتید مشاور برای آن‌ها پرونده مشاوره‌ای تشکیل ندادند. شاید کم‌توجهی اساتید، عدم صرف وقت کافی و یا عدم آگاهی اساتید مشاور از وظایف خود و یا عدم مراجعه دانشجویان به اساتید مشاور می‌تواند علت این امر باشد که این مسأله نیاز به توجه بیشتری از سوی مسئولین ذیربط دارد.

در این پژوهش بر اساس دیدگاه دانشجویان، عمل‌کرد اساتید مشاور در زمینه "امضاء و کنترل فرم انتخاب واحد و سایر فرم‌ها" مثبت ارزیابی شده است که همسو با نتایج مطالعه ابراهیمی‌پور و همکاران بوده است [۲۰]. در همین راستا "معرفی دانشجو به واحدهای مربوطه برای رفع نیازهای وی" جزء ضعیف‌ترین عمل‌کرد اساتید راهنما از دیدگاه دانشجویان بوده است که با یافته‌های جبرائیلی و همکاران [۱۱] هم‌خوانی داشته است، درحالی‌که همین ارتباط در مطالعه ادهمی و همکاران مربوط به "نقد افت تحصیلی دانشجو" عنوان شده است [۳۲].

بیش‌ترین زمینه مراجعه به اساتید راهنما از دیدگاه دانشجویان در این پژوهش، به‌ترتیب مشکلات تحصیلی و آموزشی و کم‌ترین علت مراجعه، مسائل روانی و عاطفی عنوان شده است. در این راستا مطالعه شاهی و همکاران بیش‌ترین علل مراجعه دانشجویان برای راهنمایی و مشاوره در درجه اول مربوط به مسائل آموزشی، ادامه تحصیل و در

- [21] Zare Fazlollahi Z, Jabraily M, Jabari N, Shikhi N, Sofyan K. The viewpoint of paramedical students about advisors' performance of Urmia university of medical sciences. *J* 2014; 12: 420-426. (Persian).
- [22] Ghazi Gh. Background in consultation and guidance. 5th ed. Tehran: Tehran University Publication; 1995; 175. (Persian).
- [23] Bland CJ, Wersal L, VanLoy W, Jacott W. Evaluating faculty performance: a systematically designed and assessed approach. *Acad Med* 2002; 77: 15-30.
- [24] Haji Aghajani S, Ghorbani R, Jenabi M, Saberian M, Rashidi Pour A, Malek M. Instructors' performance, election, duties and responsibilities from students' points of view in Semnan Medical University, 2001-02. *JBUMS* 2003; 5: 12-17. (Persian).
- [25] Ministry of health and medical education. Consultant professor charter, accepted in the 25th meeting of planning high commission in medical sciences; 2003. (Persian).
- [26] Sirous S, Sabri MR, Nematbakhsh M, Ashourion V. The evaluation of an educational tutor scheme for medical students, in medical school of Isfahan university of medical sciences. *Iran J Med Edu* 2011; 10: 683-698. (Persian).
- [27] Schlosser LZ, Knox S, Moskovitz AR, Hill CE. A qualitative examination of graduate advising relationships: The advisee perspective. *J Counsel Psychol* 2003; 50: 178-188.
- [28] Wall D, Mcaleer S. Teaching the consultant teachers: Identifying the core content. *J Med Educ* 2000; 34: 131-138.
- [29] Hazavei S, Fathi Y. Student's satisfaction from academic guidance and consultation at Hamadan university of medical sciences. *J Shahid Sadoughi Univ Med Sci Health Serv* 2000; 2: 56-62. (Persian).
- [30] Shakurnia AH, Asadollahi PD, Elhampour H, Khodadadi A. Present and desired status of student counseling in opinions of AJUMS. *J Med Sci* 2011; 10: 469-479. (Persian).
- [31] Davoodabadi M, Kabir K, Shirazi M, Najafipour S, Khalegi E. The study of mentor's performance from students view in Alborz university of medical sciences 2013. *AUMJ* 2016; 5: 87-94. (Persian).
- [32] Adhami A, Mohammad Alizadeh S. The study students Views about faculty academic Advising and consulting duties in kerman university of medical sciences in second semester in 2006. *Strides Dev Med Educ* 2009; 5: 94-101. (Persian).
- [33] Moulana Z, Shahandeh Z, Alaoddolehei H, Kalantari N. Assessment of satisfaction rate of paramedical students about their professor advisors activities at Babol university of medical sciences, 2011. *Biannual J Med Edu* 2013; 1: 45-50. (Persian).
- [34] Shams B, Garakyaraghi M, Ebrahimi A, Avizgan M, Gyahchin A. The Problem of education Period and the proper reference for solving them: medical students' viewpoint in Isfahan University of medical Sciences. *Iran J Med Educ* 2006; 6: 63-70. (Persian).
- [35] Shahii S, Elhampour H. Academic advisor missing link in university system. conference proceedings of the national association of higher education in Iran. *Univ Commun Needs* 2011; 41-42. (Persian).
- [36] Rabiei M, Salehi Najfabadi R, Siadat SA. Study of counseling and supervision needs of the students of Share-kord Islamic Azad University. *Counsel Res Dev* 2007; 6: 89-106. (Persian).
- [37] Atik G, Yalçın İ. Counseling needs of educational sciences students at the Ankara University. *Proc Soc Behav Sci* 2010; 2: 1520-1526.
- [38] Galehdar N, Birjandi M. Assessment of university students satisfaction from academic counseling of the tutors of Lorestan university of medical sciences in the second half of school year 2007-2008. *Yafte* 2010; 11: 53-63. (Persian).
- [1] Mojahed S, Nasiriani K, Salimi T, lotfi MH. Viewpoints of students of Shahid Sadoughi university of medical. *JMED* 2012; 6: 3-10. (Persian).
- [2] Sam Sh, Tayebi M, Gharakhani M, Moslemi D, Pourghasem M. Role of university advisors in the viewpoint of medical sciences' students. *Education Strategies in Medical Sciences* 2012; 5: 23-29. (Persian).
- [3] Babin BJ, Boles JS. The effects of perceived co-worker involvement and supervisor support on service provider role stress, performance and job satisfaction. *J Retailing* 1996; 72: 57-75.
- [4] Khodayarian M, Mirmohammadi J, Salimi T, Araban M, Mojahed S, Resaee M. Determining the competency dimensions of supervisor professor from the nursing students' viewpoints: A qualitative study. *Iran J Med Edu* 2011; 11: 332-346. (Persian).
- [5] Rafiee G, Ansari A, Bakhshi H. Performanceappraisal of advisors from viewpoints of Rafsanjan university of medical sciences students (2012). *Commun Health J* 2013; 7: 35-41. (Persian).
- [6] Hughey JK. Strategies to enhance interpersonal relations in academic advising. *NACADA J* 2011; 31: 22-32.
- [7] Harrison E. (Re) visiting academic advising. *Nurse Educ* 2009; 34: 64-68.
- [8] Ardabili U. Osol va fonoon rahnamaie va moshavareh dar Amoozesh va Parvaresh. Tehran: Beasat.1995; 7. (Persian).
- [9] Galehdar N, Jafari Mianae S, Mohamadi S. Evaluation of supervisors' performance in students' views in Lorestan University of Medical Sciences. *J Educ Ethics Nurs* 2013; 2: 19-28. (Persian).
- [10] Legutko R. Students grade their professors: An evaluation of college's faculty advising by its graduating seniors. *The Mentor: an Academic Advising Journal* 2006; 3: 4.
- [11] Jebreili M, Valizadeh S, Rahmani A, Ebrahimi H. Duties and performance of academic advisors from the view of students of Tabriz School of Nursing and Midwifery in 2010. *JMED* 2012; 7: 3-12. (Persian).
- [12] Jebreili M, Valizadeh S, Rahkar Farshi M. Comparison of faculty members and student's attitude toward educational counseling in faculties of nursing and midwifery, 2011. *JNE* 2016; 4: 72-80. (Persian).
- [13] Vanluik SJ, Smeets JE, Wolfhagen I, Perquin ML. Assessing professional behaviour and the role of academic advice at the maastricht medical school. *Med Teach* 2000; 22: 168-172.
- [14] Sam Sh, Seyfi S, Ehsani M, Pourghasem M. Academic counselors' attitude toward university counseling and counselors duties Babol dental school. *Educ Strat Med Sci* 2012; 5: 83-88. (Persian).
- [15] Sastre EA, Burke EE, Silverstein E, Kupperman A, Rymer JA, Davidson MA, et al. Improvements in medical school wellness and career counseling: A comparison of one-on-one advising to an Advisory College Program. *Med Teach* 2010; 32: e429-435.
- [16] Rajeev A, Raguveer C. The assessment of a good teacher: student's paradigm. *Kathmandu Univ Med J (KUMJ)* 2007; 5: 264-267.
- [17] Cottrell DJ, McCrorie P, Perrin F. The personal tutor system: an evaluation. *Med Educ* 1994; 28: 544-549.
- [18] Brear PD, Dorrian J. Does professional suitability matter? A national survey of australian counselling educators in undergraduate and post-graduate training programs. *Int J Adv Counselling* 2010; 32: 1-13.
- [19] Malik S. Students, tutors and relationships: the ingredients of a successful student support scheme. *Med Educ* 2000; 34: 635-641.
- [20] Ebrahimipour H, Arazi R, Nasrollahi S, Ebrahimipour S, Lael-Monfared E. Duties and performance of academic advisors from the students' perspective. *Res Med Educ* 2015; 7: 69-77. (Persian).

Evaluation of academic advisors' performance perceived by students: A study at health faculty of Semnan University of Medical Sciences

Mahshid Bahrami (B.Sc Student)¹, Alireza Dehdashti (Ph.D)^{*2}, Meysam Karami (B.Sc Student)¹

1 - Student Research Committee, Faculty of Health, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

2 - Social Determinants of Health Research Center, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

* Corresponding author. +98 9122113783 dehdashti@semums.ac.ir

Received: 11 Apr 2017; Accepted: 7 Mar 2018

Introduction: Educational studies have revealed the significance of advising students in higher education to ensure training and educational success. The purpose of this study was to explore the views of students concerning the advising performance of faculty members in 2016.

Materials and Methods: This study was descriptive and analytical with a cross-sectional design. One hundred sixty two students enrolled at faculty of health at Semnan University of Medical sciences (Semnan, Iran) randomly included in the study. A questionnaire with 14 items was used to collect data on various expected activities of academic advisor performance.

Results: Students evaluated "Signing and controlling course selection and other forms" as the strongest performance and "advising students on their expectations and demands" as the weakest performance of their advisors. Students mostly referred to advisors to seek for educational and training support (34%) and rarely referred for mental advisory (3.4%). The results showed that 24.1% of surveyed students rated their advisor as doing good, 67.3% as doing fairly good, and 8.6% as doing poor performance.

Conclusion: This study indicated that students experienced an overall fair satisfaction of advisors. Importantly, students suggested that faculty members being more available to meet with students to improve advisor performance. Also advisors should provide more professional guidance to students.

Keywords: Evaluation students, Counseling, Universities, Students.